

Aan:

College van burgemeester en wethouders van Almere
Postbus 200
1300 AE Almere
secretariaatburgemeester@almere.nl

Cc:

de leden van de Gemeenteraad
Postbus 200
1300 AE Almere
raadsgriffie@almere.nl

Van:

Platform Behoud De Trekvogel
p/a Zijdeweg 57c
2245 BZ Wassenaar
platformbehouddetrekvogel@proton.me
www.de-trekvogel.nl

Onderwerp:

Monumentenstatus van het voormalige dienstgebouw van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders op Oostvaardersdiep 16

17 april 2023

Geacht college,

Ondergetekenden verzoeken op grond van de gewijzigde Monumentenverordening Almere, aangenomen 17 februari 2022, het college van burgemeester en wethouders van Almere om het voormalige dienstgebouw van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders op de Blocq van Kuffeler in Almere te bestemmen tot gemeentelijk monument.

We weten dat er sinds 6 april bij de RCE een onderzoek loopt om er een Rijksmonument van te maken. Mocht die procedure niet leiden tot een voorlopige aanwijzing tot Rijksmonument dan kunt u verder met deze aanvraag om er een gemeentelijk monument van te maken.

Waarde en betekenis

Het gebouw heeft een unieke historische waarde en betekenis voor Flevoland en Almere, al was het alleen omdat dit het eerste gebouw van Zuidelijk Flevoland en dus van Almere is. Maar bovenal is het gebouw van nationale betekenis omdat de aanleg van de IJsselmeerpolders een nationaal project was.

In de waardenstelling die Susan Douwma in 2015 in opdracht van de gemeente schreef aan de hand van de RCE criteria staat dat het gebouw een zeer belangrijke plek inneemt binnen Almere en bescherming verdient.

Uit die waardenstelling:

De Trekvogel is een belangrijk object uit de tijd van inpoldering/drooglegging van Zuidelijk Flevoland. Het object staat op de plek van de start van de uitvoering/totstandkoming van ruim anderhalve eeuw plannen maken door regering en bestuur voor de inpoldering van de Zuiderzee. Het werkpension en kantine zijn een zichtbaar overblijfsel uit de begintijd van de inpoldering. Mensen die eraan meewerkten werden gezien als pioniers, zij verbleven in het complex. Vanuit deze plek werd door deze mensen de start van een enorm innovatief project bewerkstelligd; de drooglegging van de vierde polder. Op lokaal niveau is de 'genius loci'- de geest van de plek, de kenmerkende hoedanigheid van het werkeiland een belichaming van het pioniersschap, van hard werk. Hier is Almere begonnen met zijn bestaan. Het is een plek van levende 'oral history'. Oud medewerkers/pioniers vertellen hun herinneringen nog steeds op deze plek en werken hier nog steeds. Het was en is een plek van samenkomst. Het is het oudste stukje vierde polder en de bakermat van de geografische/ ruimtelijke ontwikkeling van de Zuidelijke polder. Het gemaal, twee [inmiddels verdwenen] brandstoftanks, de Zuidersluis en –brug, de atoomschuilkelders en de beplanting (oudste heg Almere) vormen samen met het werkpension en zijn kantine een ensemble. De oorspronkelijke ruimtelijke structuur en functionele opzet is nog gaaf en aanwezig. De ruimtelijke en landschappelijke inpassing zijn in de loop van de jaren nauwelijks veranderd. Het pand zelf was bedoeld als semipermanent maar desondanks in zeer goede conditie. Voor toekomstig behoud moet er echter wel werk aan gebeuren. In het werkpension stap je in een tijds capsule. Het heeft zeer veel originele details. Zeldzaam binnen een nieuwe stad.'

Bouwkundige staat

Het interieur is in goede staat, een tijds capsule uit de eerste jaren van het gebruik. Dat geldt in het bijzonder voor de helft die diende als ambtenarenpension. Aan de helft die van 1987-2022 een natuurbezoekerscentrum was, de voormalige kantine, is iets meer veranderd maar dat valt goed te corrigeren. Aantekening is wel dat, volgens omwonenden, de eigenaar de laatste weken veel van het interieur heeft vernield en het oorspronkelijke meubilair en het buffet met onbekende bestemming heeft afgevoerd.

De buitenzijde was in 2015, ten tijde van de waardenstelling van Susan Douwma, nog redelijk, maar is er nu slecht aan toe doordat de eigenaar sinds 1996 nooit aan onderhoud heeft gedaan. Dat was beleid: hoe slechter het gebouw er aan toe was, hoe geringer de kans dat het geen monument zou worden en dat het gesloopt kon worden om ruimte te maken voor het spic & span natuurbezoekerscentrum dat eigenaar Flevo-landschap al heel lang heel graag wil – uitgerekend op de plek van het oudste gebouw van de stad.

Culturele en identiteitswaarde

Het gebouw draagt bij aan de identiteit van de stad. Wat de stad verder ook allemaal is, die is aangelegd op de bodem van de voormalige Zuiderzee, in een polder met een dijk er om heen. Er is niets Nederlandser dan dat. Dit is het oudste gebouw van de jongste polder van Nederland en qualitate qua nationaal erfgoed.

Wat betreft de belevingswaarde fungeert De Trekvogel als ruimtelijk herkenningspunt. Zonder het gebouw wordt De Blocq van Kuffeler niet herkend als locatie van menselijk pionieren. Het gebouw vormt samen met het gemaal én met de oudste heg van Almere een cultuurhistorisch ensemble. Het neemt verder een belangrijke plek in in de herinnering van degenen die hebben gewerkt aan het ontstaan en inrichten van Flevoland. Er is alle reden om het gebouw te behouden en latere spijt te voorkomen. Erfgoedbeleid of toekomstspijt, voor die keuze staat u nu.

De sobere materialisering is door proportionering, gevelcompositie en kleurgeving een fraai voorbeeld van de lichtvoetige architectuur van een herrijzend Nederland. Denk hierbij ook aan de NAM gebouwen in Schoonebeek door Arno Nicolai.

Eigendom

Iedereen weet dat het voormalige dienstgebouw van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders op dit moment niet in veilige handen is.

Gelukkig heeft Stadsherstel Amsterdam besloten om te onderzoeken of ze het gebouw kunnen overnemen, restaureren en herbestemmen, iets wat Stadsherstel al deed met honderden bedreigde panden in Amsterdam en binnen een straal van 45 kilometer rond de hoofdstad. Adjunct-directeur Michiel Van der Burght wilde dat op 28 maart bekend maken aan wethouder Ahles, maar die weigerde het gesprek aan te nemen.

Dat laat onverlet dat Stadsherstel graag verder wil met dit project en de nieuwe eigenaar bij uitstek lijkt. Het RIJP-gebouw zou bijvoorbeeld een bezoekerscentrum over het ontstaan van Zuidelijk Flevoland kunnen worden, met het pand zelf als belangrijkste onderdeel van de tentoonstelling. Flevolandschap is dan af van het pand, zoals ze zo graag en al zo lang willen, en ze besparen zich de sloopkosten. Er zou dan wel een nieuwe plek gevonden moeten worden voor hun nieuwe natuurbezoekerscentrum, wat geen probleem kan zijn want in de directe en verdere omgeving is veel ruimte.

Eerdere aanvraag

Op 21 juni 2021 diende de afdeling Flevoland van de Erfgoedvereniging Heemschut een verzoek in om van het pand een gemeentelijk monument te maken. Dat verzoek werd afgewezen omdat, zo bleek uit de brief van B&W aan Heemschut van 2 maart 2022, het belang van de eigenaar geschaad zou worden door een monumentstatus. Er werd ook op gewezen dat in een nieuw bezoekerscentrum het verhaal van het gebouw en de plek verteld zouden gaan worden en dat dat beter ging als het gebouw eerst werd gesloopt – een absurde redenering natuurlijk.

Het oordeel van B&W dat het gebouw niet monumentwaardig is viel bij Flevolandschap vast heel goed, maar daarbuiten niet. We verwijzen u naar www.de-trekvogel.nl en dan vanaf het kopje *meningen over De Trekvogel*. Zie ook de commentaren van ondertekenaars van onze petitie op shorturl.at/cgmAS

Daar voegen we nog dit commentaar van onze website, tabblad *situatie*, aan toe:

Roelof Balk schreef op LinkedIn: "De Trekvogel is architectonisch niet van verbluffende schoonheid, het gebouwtje is niet indrukwekkend van statuur en ook geen toonbeeld van vernieuwende technieken. Het is juist overrompelend eenvoudig en lief. Onschuldig ook. En dat is nu juist de clou: die eenvoud staat voor een stukje geschiedenis en dat mag je niet zomaar weggooien." Of zoals Isabel van Lent schreef in haar Waardestelling: "Er is sprake van

architectuurhistorische waarde vanwege de typologie, zeldzaamheid en cultuurhistorische betekenis. Deze zit echter niet in een unieke of baanbrekende bouwmethode en/of ontwerp."

Kosten

Het restaureren van het voormalige dienstgebouw van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders is niet buitengewoon duur. Een offerte die het Platform Behoud De Trekvogel liet maken door aannemer Nox Bouw komt op ongeveer 248.000,-.

Dat is alleen voor de buitenzijde, maar dat is dan ook het enige deel dat om serieuze restauratie vraagt. De binnenzijde, die Flevo-landschap aan niemand wil laten zien, is in uitstekende conditie zoals we al noteerden, behoudens recent vandalisme door de eigenaar. Op onze site onder tabblad *situatie* kunt u zelf foto's van het interieur bekijken.

Bijkomende kosten zijn het aanbrengen van plaatmateriaal op het dak en langs de fundamenteën. Daar zat en zit nog asbest dat sinds 14 april langzaam wordt verwijderd.

De onlangs door staatssecretaris van Cultuur Uslu getekende verlenging van de Erfgoed Deal zou de mogelijkheid moeten bieden om De Trekvogel te restaureren.

Als Stadsherstel Amsterdam de nieuwe eigenaar wordt levert dat ook een financieringsbron op.

In bredere zin kan en mag de financiering van de restauratie geen reden zijn om de sloop te laten doorgaan.

Aanvullende redenen voor deze aanvraag

Naast bovengenoemde inhoudelijke, is er ook een formele reden voor onze aanvraag, namelijk dat uw besluit in maart 2022 om geen monumentenstatus toe te kennen, op onjuiste gronden is genomen.

Basis voor uw toenmalige besluit waren:

1. De monumentenverordening 2016 – in plaats van de gewijzigde monumentenverordening die al op 17 februari 2022 was aangenomen.
2. Het advies van de commissie Welstand en Erfgoed van december 2021 – dit advies was gebaseerd enkel en alleen op diezelfde, sinds 17 februari 2022 verouderde, monumentenverordening 2016. Dit terwijl uw beleidsadviseur Monumenten mw. Ariadne Onclin al medio 2021 de *Handleiding voor Waardering van Almeers Erfgoed* had voltooid, die sinds 17 februari 2022 integraal onderdeel uitmaakt van de gewijzigde Monumentenverordening. Aangezien betreffende handleiding al gereed was op het moment dat het welstandsadvies werd voltooid, en deze bovendien beoogd was om onderdeel

te worden van de gewijzigde Monumentenverordening, had dit beleidsstuk zeker als basis voor het advies van de commissie moeten worden gebruikt. Het is immers gebruikelijk is om vooruit te lopen op regelgeving die in de pijplijn zit, zie ook hoe ambtelijk wordt omgegaan met de omgevingswet die er nog helemaal niet is.

3. Slechts één van de twee beschikbare waardenstellingen, te weten de waardenstelling door Isabel van Lent uit 2021. Dit staat niet duidelijk omschreven in uw besluit, laat staan waarom die keuze is gemaakt, maar bleek uit de brief aan ons van uw beleidsadviseur Dick de Jager d.d. 7 april 2023. Uit de andere waardenstelling, van Susan Douwma uit 2015, citeerden we al aan het begin van deze brief.

Wij vertrouwen erop dat zolang deze aanvraag in behandeling is, het gebouw een beschermd status heeft.

Met groet, in alfabetische volgorde,

Niels van der Boom, secretaris Stichting Polderpioniers Flevoland
Prof. Dr. Tjard de Cock Buning, voorzitter IJsselmeervereniging
Diana van Diepen, secretaris Stichting Regenboogbuurt Almere
Leo Dubbelaar, secretaris Cuypersgenootschap
Michiel Hegener, woordvoerder Platform Behoud De Trekvogel
Jan-Melle Liscaljet, directeur Cultuurfonds Almere
Karel Loeff, directeur Heemschut
Ben te Raa, secretaris Heemschut Flevoland
Marie-Josée Röselaers, Architectuur in Almere
Mark Wiechmann, Stichting DKOR – Kunstambassadeurs